

УДК 342.951:351.74

Єщук О. М.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного і
господарського права
Херсонського державного університету

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я

У статті на основі чинного законодавства та думок вчених в галузі адміністративного права досліджено адміністративно-правову охорону здоров'я. Автор акцентує увагу на численних проблемах в даній сфері, на не задовільному функціонуванні системи охорони здоров'я населення в цілому та публічному адмініструванні цієї сфери зокрема.

Ключові слова: публічна адміністрація, здорова нація, адміністративно-правова охорона, законодавство, норма права, фізичний стан, форми адміністративно-правової охорони, здоров'я, спорт.

В статті на основі действующего законодательства и мнений ученых в области административного права исследованы положения административно-правовой охраны здоровья. Автор акцентирует внимание на многочисленных проблемах в данной сфере, на неудовлетворительном функционировании системы охраны здоровья населения в целом и публичном администрировании этой сферы в частности.

Ключевые слова: публичная администрация, здоровая нация, административно-правовая охрана, законодательство, норма права, физическое состояние, формы административно-правовой охраны, здоровье, спорт.

Постановка проблеми. Багато видатних вчених, філософів, мислителів в різні часи, починаючи від давніх-давен, задумувалися над тим, що ж все таки є здоров'я. Однозначного, повного визначення так і немає до наших часів. В нашій науковій статті ми намагатимемося розкрити деякі аспекти цього багатогранного і складного поняття, та звернемо увагу на проблематику адміністративно-правової охорони здоров'я в сучасній Україні.

Через призму низької тривалості життя, стрімкого поширення Сніду, туберкульозу та інших важких хвороб, зниження рівня народжуваності,

високого рівня смертності, проблематика адміністративно-правової охорони здоров'я в Україні видається особливо актуальною.

Аналіз останніх наукових публікацій. Певні теоретичні та практичні проблеми, а також перспективи розвитку адміністративно-правової охорони здоров'я були досліджені в працях таких вчених; Н. В. Андрієшиної, Т. Д. Бахтеєвої, З. С. Гладуна, Т. С. Грузєва, М. К. Золотарьової, С. О. Козуліної, Н. П. Кризиної, В. В. Курінного, В. М. Лехан, В. С. Маринець, О. М. Міщенко, М. В. Мниха, П. Є. Лівака, З. О. Надюка, С. В. Петкова, М. С. Пономаренко, Я. Ф. Радиша,

Л. М. Руснак, І. Я. Сенюти, З. С. Скалецької, В. Ю. Стеценко, В. Д. Чернадчука та інших.

Слід вказати також на те, що ці вчені розкрили лише окремі аспекти адміністративно-правової охорони здоров'я, вони досліджували інші більш широкі або суміжні суспільні відносини, і на привеликий жаль, в цій сфері суспільних відносин (адміністративно-правової охорони здоров'я), існує ціла низка невіршених проблем.

Постановка завдання. На основі чинного законодавства та думок на цю проблематику вчених визначити певні особливості адміністративно-правової охорони здоров'я.

Виклад основного матеріалу. В підтвердження нагальності нашої тематики слід навести сумні статистичні дані, середня тривалість життя людини в Україні в 2013 році складала для чоловіків 66 років, жінок 76 років; це повторює статистичні дані УРСР за 1975 рік, що є значно нижчим показником, ніж у країнах-учасниках ЄС. Провідною причиною такого стану є не задовільне функціонування системи охорони здоров'я населення, зокрема публічного адміністрування цієї сфери [1, с. 6]. У той же час стрімкі процеси глобалізації та глокалізації, що привертають увагу до проблем формування, зберігання і використання життєвих, енергетичних, психічних та інтелектуальних ресурсів людства, зваблення суспільства споживацькою ідеологією, екологічні та соціальні негаразди, ринок ГМО-продукції призводять до різкого погіршення стану здоров'я пересічної людини, яка не може дозволити собі харчування продуктами з «Еко-лавки», відвідування престижних 93 фітнес-клубів, відпочинку

на елітних курортах тощо. До цього потрібно додати цілу низку екологічних проблем, що загрожують здоров'ю населення Землі і навіть самому існуванню планетарної спільноти. Усі ці аргументи обґрунтовують тезу про те, що здоров'я людини – це не лише особиста, а й суспільна цінність [2, с. 92-93].

Для українських реалій проблематика здоров'я суспільства та громадян особливо актуальна, адже екологічний фон в нашій державі надзвичайно несприятливий, що актуалізує усвідомлення необхідності та важливості культивування як медичних, так і соціальних технологій формування, збереження, реабілітації і збагачення здоров'я як окремої людини, так і всього суспільства [2, с. 93].

На жаль, з наявністю численних проблем у цій сфері, з не задовільним функціонуванням системи охорони здоров'я населення, погоджуються всі та стикався майже кожний. Всі констатують необхідність їх вирішення, проте до даної проблематики слід підходити комплексно, разом з появою високваліфікованих кадрів в цій сфері, викоріненням корупції тощо.

Аристотель визначав здоров'я людини як щастя. Найбільше щастя полягає в мудрості. Людське щастя розкривається в розсудливості та цнотливості. Насолода людини – у діяльності, а фізичний стан, в якому ми не відчуваємо болю, який не заважає виконувати функції нашого щоденного життя: брати участь у керівництві, митися, пити й їсти, робити все, що ми хочемо [2, с. 16; 3, с. 128].

Великий мислитель Г. Гегель зазначав, що здоров'я – це «пропор-

ційність організму між його наявним буттям. Воно полягає в рівномірному відношенні органічного та неорганічного, коли для організму немає нічого неорганічного, чого він не спроможний був би подолати» [2, с. 16; 3, с. 129].

На слушний погляд З.С. Гладуна, охорона здоров'я відіграє надзвичайно важливу роль в забезпеченні життєдіяльності будь-якого суспільства [4, с. 57].

Характер і зміст охорони здоров'я на різних етапах суспільного розвитку визначався такими істотними факторами як спосіб виробництва, ступінь розвитку продуктивних сил, розвиток науки і техніки взагалі та медичної науки зокрема. Значення охорони здоров'я у сучасному суспільстві набуває особливої ваги з наступних причин: політичної: економічної: соціально-демографічної, індустріально-технологічної [4, с. 57].

У своїх працях З. С. Гладун визначає систему охорони здоров'я – як складний соціальний феномен, який можна розглядати як визначальний чинник рівня людського розвитку суспільства та його прогресу, соціальної політики держави та її національної безпеки. Разом з цим, ефективна діяльність системи охорони громадського здоров'я забезпечує як певний рівень здоров'я населення, так і збереження генофонду нації, норми екологічного співіснування в навколишньому середовищі, що загалом сприяє конкурентоспроможності й економічній оптимізації суспільства [4, с. 57].

Відповідно до визнання здоров'я найбільшою соціальною цінністю в сучасних розвинених країнах діють різноманітні моделі системи

охорони здоров'я, за стан якої несе відповідальність держава, яка здійснює загальне керівництво нею. Така державна політика повинна забезпечувати рівні можливості всім членам суспільства щодо доступу до отримання послуг з охорони здоров'я та медичної допомоги. І тільки в деяких країнах, зокрема в США, значну роль в охороні здоров'я відіграють приватні медичні заклади та медичні працівники приватної практики, що надають допомогу в межах добровільного медичного страхування. Це призводить до того, що тільки 60 % населення держава забезпечує необхідною медичною допомогою, а майже 40 % не мають доступу до медичного обслуговування [4, с. 57-58].

Державна політика у сфері охорони здоров'я включає політичні, організаційні, економічні, правові та суто медичні заходи [4, с. 57-58].

Охорона здоров'я народу є найважливішим завданням держави, одним із напрямків, що визначають його соціальну політику. На сьогоднішній день немає жодної країни, де б ця проблема не була гострою. Навіть у найблагополучніших, економічно стійких державах змушені вирішувати безліч питань, пов'язаних з оптимізацією медичної допомоги населенню [5, с. 57-58].

Також З. С. Гладун, вдало зазначає, що реформування відносин у сфері охорони здоров'я неможливе без використання адміністративно-правових засобів регулювання. Зокрема, перспективним є дослідження методів адміністративно-правового регулювання відносин у цій сфері, а саме поєднання імперативного та елементів диспозитивного методів і формування на цій основі універса-

льного методу адміністративного права, який поєднує в собі риси як першого, так і другого [6, с. 109].

В підтримку поглядів З. С. Гладуна, в свою чергу Н. О. Зінченко, досить слушно зазначає, що поставивши за мету формування та удосконалення здоров'я людини, суспільство (якщо воно прогресивне або позиціонує себе як таке) повинно забезпечити єдність медичного та соціального чинників цього процесу. Процес формування, збереження, реабілітації, збагачення здоров'я людини має здійснюватися і на основі генотипної інформації, і на основі соціальної інформації, завдяки чому стане можливим використання прогресивних технологій, що забезпечують сталий розвиток людського організму [2, с. 93].

Подальше вдосконалення медичного забезпечення населення України в нових соціально-економічних умовах нерозривно пов'язане з необхідністю створення принципово нового, адаптованого до сьогодення нормативно-правового забезпечення галузі охорони здоров'я та підвищення дієвості державної політики у галузі охорони здоров'я [5, с. 26].

На слушний погляд Л. М. Руснак, право на охорону здоров'я є об'єктом значної кількості законодавчих і нормативних актів не лише вітчизняного, але й міжнародного та європейського рівня, підтверджує значущість ролі соціальної функції держави у сфері охорони здоров'я і визнання всіма державами світу інтересу громадян у збереженні та зміцненні свого здоров'я. З огляду на необхідність удосконалення законодавства України у перспективі, з метою приведення його до норм

міжнародних правових стандартів, якраз і потрібно прагнути переходу від публічного до змішаного типу системи охорони здоров'я, що спонукає до постановки актуального питання про види та регулювання механізмів її фінансування, але це питання є предметом окремого дослідження [1, с. 60-61].

Сьогодні система охорони здоров'я в Україні нагально потребує послідовних і глибоких інституціональних та структурних перетворень, спрямованих на поліпшення здоров'я населення та задоволення його справедливих потреб медичній допомозі. Провідними напрямками перетворень у системі охорони здоров'я України визначені: 1) підвищення ефективності функціонування системи охорони здоров'я; 2) підвищення якості медичного обслуговування; 3) підвищення доступності ліків; 4) запровадження соціального медичного страхування; 5) запровадження професійного менеджменту; 6) моніторинг та аналіз здоров'я, доступності та ефективності медичної допомоги [6].

Спосіб фінансування охорони здоров'я є однією з ключових детермінант здоров'я і благополуччя населення. Однією з головних завдань систем охорони здоров'я на сучасному етапі розвитку є забезпечення мобілізації ресурсів таким чином, щоб гарантувати населенню справедливий доступ до основних медичних послуг і втручань [6].

Висновки. Адміністративно-правова охорона здоров'я в Україні, потребує комплексного підходу, зміни в суспільстві, щодо цього важливого напрямку, від якого залежить майбутнє нашої нації, потребують рішучих кроків з боку влади щодо

всієї системи медичного забезпечення, реформування процесу надання медичних послуг, проведення меди-

чної реформи, введення страхової медицини, зміни законодавства в цій сфері тощо.

Список використаних джерел

1. Руснак Л. М. Адміністративно-правове забезпечення права на охорону здоров'я в Україні: дис. ... кандидата юридичних наук: 12.00.07 / Леся Михайлівна Руснак. – Київ, 2016. – 207 с.
2. Зінченко Н. О. Здоров'я людини як медико-соціальна проблема / Н. О. Зінченко // Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теоретико-правові засади формування сучасного медичного права в Україні» – Полтава – 27 листопада 2015 р. – Полтава, 2015 – Т.1 – С. 92-93.
3. Красицкая Л. В. Историко-правовой аспект регулирования медицинской деятельности / Л. В. Красицкая // Актуальные проблемы правового регулирования медицинской деятельности : материалы 1-й Всерос. науч.-практ. конф. Москва, 16 мая 2003 г. – М. [б. в.], 2003. – С. 127-130.
4. Гладун З. С. Державна політика охорони здоров'я в Україні (адміністративно-правові проблеми формування і реалізації): монографія / З. С. Гладун – Тернопіль, „Економічна думка”, 2005 – 460 с.
5. Ляхова Н. О. Державна політика щодо реалізації права громадян на медичну допомогу в Україні / Н. О. Ляхова, І. А. Голованова, І. В. Белікова // Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теоретико-правові засади формування сучасного медичного права в Україні» – Полтава – 27 листопада 2015 р. – Полтава, 2015 – Т.1 – С. 24-26.
6. Гладун З. С. Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері охорони здоров'я за законодавством України / З. С. Гладун // Вісник Національної академії правових наук України – 2014. – № 1 (76). – С. 103-111.
7. Стратегія розвитку системи охорони здоров'я: Український вимір / Лехан В. М., Слабкий Г. О., Шевченко М. В. – К.: Український ін-т страт. досліджень МОЗ, 2009. – 34 с.
8. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 15 травня 2008 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2008. –№ 4. – С. 19..

O. Eschuk,

*PhD in Law, associate professor
of the Administrative and Commercial Law
of the Kherson State University*

ADMINISTRATIVE AND LEGAL OF HEALTH PROTECTION

The article analyzes administrative-legal health care on the basis of the current legislation and opinions of scientists in the field of administrative law. The author focuses on numerous problems in this area, on the unsatisfactory functioning of the public health system in general and public administration in this area in particular.

It was determined that the main directions of transformation in the health care system of Ukraine are as follows: increase of efficiency of functioning of the health care system; improving the quality of medical care; increasing the availability of drugs; introduction of social health insurance; introduction of professional man-

agement; monitoring and analysis of the health, accessibility and effectiveness of health care.

The way health financing is one of the key determinants of health and well-being of the population. One of the main tasks of health care systems at the present stage of development is to ensure the mobilization of resources in such a way as to guarantee people access to basic health services and interventions.

The nature and content of health at various stages of social development were determined by such essential factors as the way of production, the degree of development of productive forces, the development of science and technology in general and medical science in particular. The importance of healthcare in modern society is of particular importance for the following reasons: political: economic: socio-demographic, industrial and technological.

Further improvement of the medical care of the population of Ukraine in the new socio-economic conditions is inextricably linked with the need to create a fundamentally new, adapted to the present regulatory and legal framework of the health sector and increase the effectiveness of state policy in the field of health care.

Key words: *public administration, healthy nation, administrative and legal protection, legislation, value, resource, rule of law, physical condition, forms of administrative and legal protection, health, sports.*

Надійшла до редакції 30.10.2017